

بررسی میزان خشم معلمان مدارس ابتدایی شهر سنندج

فاقی یوسفی^۱، نمامعلی آزادی^۲، پروانه تیموری^۳، بیتا خاصی^{۴*}

۱- استادیار گروه روانپزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۲- استادیار گروه آمار حیاتی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

۳- دانشیار گروه بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران.

۴- عضو کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی کردستان، سنندج، ایران

(مؤلف مسئول) ایمیل: bitakhasi@gmail.com.

چکیده

زمینه و هدف: هیجان‌ها از فرایندهای اصیل روانشناسی هستند. زمانی که اطلاعات هیجانی به درستی دریافت نمی‌شوند احتمال استفاده از مکانیسم‌های نوروپیک در شرایط استرس‌زا افزایش می‌یابد. خشم نیز هیجانی است که به صورت فطری در همه وجود دارد و شناخت و کنترل آن بسیار حائز اهمیت است. هدف از این پژوهش سنجش هیجان خشم معلمان شهر سنندج و مقایسه آن بین معلمان مدارس پسرانه و دخترانه می‌باشد.

روش بررسی: مطالعه حاضر از نوع توصیفی می‌باشد. جامعه آماری ۲۸۳ نفر از معلمان مدارس دخترانه و پسرانه است که در مقطع ابتدایی تدریس می‌کنند. اطلاعات با استفاده از پرسشنامه خشم صفت- حالت اسپیلبرگر ۲ و با روش نمونه‌گیری تصادفی جمع‌آوری شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS-18 نرم افزار R تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: بالاترین خرده مقیاس‌های خلق و خوی خشمگینانه با میانگین $6/52 \pm 2/64$ و واکنش خشمگینانه با میانگین $11/62 \pm 2/89$ به ترتیب متعلق به معلمان پایه چهارم مدارس دخترانه می‌باشند. همچنین نتایج نشان داد که بین خشم با جنسیت و سابقه خدمت معلمان ارتباط معناداری وجود دارد ($p < 0/01$). ارتباط معناداری بین خرده مقیاس‌های خشم صفت مشاهده شد ($p < 0/01$).

نتیجه‌گیری: خشم صفت یکی از زیرمقیاس‌های خشم است و تاثیر بسزایی در بروز آن دارد. نتایج نشانگر بالا بودن میزان خشم صفت و بویژه واکنش خشمگینانه دارد. لازم است که مسئولین اهمیت ویژه‌ای در خصوص مدیریت خشم در جامعه قائل شوند و معلمان که راس این هرم هستند در اولویت قرار گیرند.

واژه‌های کلیدی: خشم صفت، معلمان، مدارس ابتدایی

مقدمه

مشاهده یک روز از زندگی دانش‌آموزان در مدرسه در هر یک از مقاطع تحصیلی، در شهر و روستا، در کلاس، و به ویژه در حیات مدرسه که دانش‌آموزان ظاهراً در آنجا به بازی و استراحت و تخلیه انرژی‌های خود می‌پردازند صحنه‌هایی از خشونت و درگیری میان دانش‌آموزان یا میان مسئولان و معلمان مدرسه با دانش‌آموزان را آشکار می‌نماید (۱). خشم یکی از اساسی‌ترین و فراگیرترین هیجان‌ها در وجود آدمی است و نقشی بسزایی در حفظ موقعیت، عزت نفس و صیانت از او در هنگام تهدید دارد. خشم، قدرت و انرژی فرد را به سمت غلبه کردن بر موانع ناموجه یا اصلاح آن‌ها هدایت می‌کند (۲). هیجان خشم یکی از پدیده‌های ذهنی، زیستی، هدف‌مند و اجتماعی است که در زندگی همه افراد نقش مهم و مؤثری دارد (۳). آنچه که باعث توجه محققان به رفتار پرخاشگرانه شده است اثرات نامطلوب آن بر رفتار بین فردی و همچنین اثر ناخوشایند آن بر حالات درونی و روانی فرد است (۵). توجه به اهمیت حضور کودکان سن مدرسه و کودکان سنین پایین‌تر در مراکز پیش دبستانی، معلمان و مربیان به عنوان افرادی که ساعات زیادی را با کودکان سپری می‌کنند سهم بسزایی در تعلیم و تربیت آنان دارند (۶). معلمان کارآمد، با انتقال ارزش‌های اساسی به دانش‌آموزان و بروز رفتارهای مناسب تاثیر قابل ملاحظه‌ای در رشد و تحول کودکان دارند (۷). تجربه خشم همانند دیگر هیجان‌ها می‌تواند با متغیرهای گوناگون فردی مانند جنسیت (۸، ۹)، شخصیت (۱۰، ۱۱) و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی (۱۲) مرتبط باشد.

امروزه جامعه شاهد افزایش حوادث خشونت بار در میان جوانان است (۱۳). با اینکه روزانه افراد زیادی با خشم و پرخاشگری مواجه می‌شوند اما آمار دقیقی از

پرخاشگری معلمان وجود ندارد، در بین مربیان پیش-دبستانی تهران مشخص شد که ۵۵/۷۱ درصد از آنان دارای واکنش خشمگینانه هستند (۱۴).

مدارس سالم موجبات انگیزش و علاقه‌مندی به کار را در معلمان بوجود آورده و از این راه اثربخشی خود را بالا می‌برند. از سوی دیگر، وجود سازمانی سالم و حمایت‌گر باعث اعتماد بیش‌تر افراد و روحیه‌ی بالای آنان و بالطبع باعث افزایش کارایی معلمان می‌شود که افزایش کارایی معلمان به نوبه‌ی خود عاملی مهم در افزایش اثربخشی مدرسه بشمار می‌رود، از عامل‌های مهمی که بر رفتار معلم تاثیر می‌گذارد، جو سازمانی مدرسه است (۱۵). عوامل درونی و موقعیتی یا محیطی نیز بر رفتارهای پرخاشگرانه موثرند (۱). ابراز خشم ریسک نشانه‌های افسردگی (۱۶، ۱۷) و رفتارهای خشونت‌آمیز و تهاجمی (۱۸) را افزایش می‌دهد (۱۹). عزت نفس نیز در تامین سلامت روانی دانش‌آموزان بسیار موثر است و تردیدی وجود ندارد که عزت نفس در تعامل با دیگران حاصل می‌شود (۲۰).

در دنیای امروزی با حاکمیت صنایع و تکنولوژی بر همه ابعاد و جنبه‌های زندگی، مسئله‌ای که بیش از هر چیز دیگر توجه مسئولان جامعه را بخود جلب کرده است مسئله سلامت روان است. معلمان بنیادی‌ترین افراد جامعه در پرورش کودکان جامعه می‌باشند، و در کنار آموزش درسی الگوهای مهمی در تعلیم اصول اخلاقی هستند و نقش مهمی در سلامت روان آنان دارند. با توجه به اهمیت نقش معلمان لازم است که ابتدا سلامت روان خود معلمان مورد توجه قرار گیرد، به این منظور پژوهش حاضر با هدف سنجش خشم صفت معلمان که یکی از زیرمقیاس‌های بروز خشم است، ضرورت پیدا می‌کند.

روش بررسی

این مطالعه به صورت توصیفی انجام شد. جامعه آماری معلمان شهر سنندج می باشد که ۲۸۳ نفر از معلمان مدارس دخترانه و پسرانه با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ۵۷ سوالی خشم صفت حالت اسپیلبرگر با آلفای کرونباخ خشم صفت ۰.۸۳ می باشد (۲۱، ۲۲). پاسخنامه به صورت چهارگزینه مشخص شده است با پاسخ های هرگز، گاهی، اغلب و همیشه که به ترتیب از ۴-۱ نمره را به خود اختصاص می دهد. برای تحلیل داده های آماری از نرم افزار spss18 (میانگین و انحراف معیار آمار توصیفی و CORRELATION) و نرم افزار R (ANOVA) استفاده شد.

یافته ها

جامعه آماری تعداد ۲۸۳ معلم (۱۳۹ معلم مدرسه پسرانه و ۱۴۴ معلم مدرسه دخترانه) و تعداد ۱۳۹ نفر (۴۹/۱۲٪) از افراد مورد مطالعه متاهل و دارای سابقه خدمت معلمان ۱۹/۱۴±۷/۷۱ سال می باشند. میانگین سنی معلمان ۴۱/۹۰±۲۲/۶۹ و تعداد ۱۶۳ نفر (۵۷/۵۹٪) با مقطع تحصیلی کارشناسی، بالاترین مقطع تحصیلی را به خود اختصاص داده اند. تعداد معلمان در پایه هایی که تدریس می کردند از اول تا ششم و معلمان ترکیبی

(معلمان ورزش و پرورشی و مربی بهداشت) به ترتیب

۴۷، ۴۸، ۳۲، ۴۴، ۳۶، ۳۸، ۳۸ نفر می باشد.

بالاترین میانگین خلق و خوی خشمگینانه را معلمان مدارس دخترانه با میانگین ۶/۰۳±۲/۰۱ به خود اختصاص داده اند و بالاترین میانگین واکنش خشمگینانه متعلق به معلمان پایه دوم پسرانه (۶/۱۲±۲/۱۲) و پایه چهارم دخترانه (۶/۵۲±۲/۶۴) می باشد. میانگین واکنش خشمگینانه مدارس دخترانه (۱۰/۴۰±۲/۸۰) نیز بالاتر از مدارس پسرانه و به تفکیک جنسیت مدرسه، معلمان پایه اول مدارس پسرانه با میانگین ۱۰/۴۶±۲/۹۶ و مدارس دخترانه پایه چهارم با میانگین ۱۱/۶۲±۲/۸۹ بالاترین را بخود اختصاص داده اند (جدول ۱). نتایج نشان داد که بین سن، وضعیت تاهل، مقطع تحصیلی و نوع مدرسه با خشم ارتباط معناداری مشاهده نشد و بین جنسیت معلمان و سابقه تدریس با خشم ارتباط معناداری وجود دارد (۰/۰۱ < p) (جدول ۲). ضریب همبستگی پیرسون رابطه معنی داری بین خلق و خوی خشمگینانه با واکنش خشمگینانه در هر دو مدارس دخترانه و پسرانه نشان داد (۰/۰۱ < p) و این ارتباط در هر دو خرده مقیاس خشم صفت در دختران قوی تر است.

جدول ۱: میانگین خشم صفت افراد مورد مطالعه به تفکیک جنسیت و پایه تحصیلی مدارس

خشم صفت								
خلق و خوی خشمگینانه								
پایه تحصیلی تدریس معلمان								
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	ترکیبی	کل	
پسرانه	۵/۴۶±۱/۵۶	۶/۱۲±۲/۱۲	۵/۸۲±۱/۵۵	۶/۰۹±۲/۰۷	۵/۱۳±۱/۱۳	۵/۸۲±۱/۸۱	۵/۸۲±۱/۵۵	جنسیت مدارس
دخترانه	۵/۶۵±۲/۱۷	۵/۵۹±۱/۶۸	۶/۴۷±۲/۱	۶/۵۲±۲/۶۴	۶/۲۴±۱/۸۱	۵/۸۶±۱/۸۸	۶/۱۰±۱/۷۳	
واکنش خشمگینانه								
پایه تحصیلی تدریس معلمان								
اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	ترکیبی	کل	
پسرانه	۱۰/۴۶±۲/۹۶	۱۰/۲۳±۳/۰۹	۱۰/۲۹±۳/۴۴	۹/۹۱±۲/۲۳	۸/۷۳±۲/۱۹	۹/۷۶±۲/۹۱	۹/۸۲±۲/۳۳	جنسیت
دخترانه	۱۰/۴۳±۳/۳۰	۹/۸۲±۲/۶۷	۱۱/۳۳±۲/۶۴	۱۱/۶۲±۲/۸۹	۱۰/۵۷±۲/۱۱	۹/۳۳±۲/۳۷	۱۰±۳/۰۵	مدارس

* ترکیبی شامل معلمان ورزش و مربی بهداشت می شود

جدول ۲: تحلیل چند متغیره ANOVA، خشم به صورت کلی در افراد مورد مطالعه

p-value	wilks	df	
۰/۶۲	۰/۹۹	۱	سن
۰/۰۵**	۰/۹۷	۱	جنسیت معلمان
۰/۸۲	۰/۹۵	۱	وضعیت تاهل
۰/۰۶	۰/۹۵	۲	مقطع تحصیلی
۰/۶۴	۰/۹۹	۱	نوع مدرسه
۰/۰۱**	۰/۹۵	۱	سابقه خدمت

p ** < ۰/۰۱

جدول ۳: ماتریس ضریب همبستگی اسپیرمن بین خرده مقیاس های خشم صفت به تفکیک جنسیت

خلق و خوی			معلمان مدارس پسرانه $n = 139$
واکنش خشمگینانه			
۰/۴۸۴**	–	خلق و خوی خشمگینانه	
–	۰/۴۸۴**	واکنش خشمگینانه	
خلق و خوی خشمگینانه			معلمان مدارس دخترانه $n = 144$
واکنش خشمگینانه			
۰/۵۴۲**	–	خلق و خوی خشمگینانه	
–	۰/۵۴۲**	واکنش خشمگینانه	

**
p < ۰/۰۱

p ** < ۰/۰۱

بحث و نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان داد میانگین خلق و خوی و واکنش خشمگینانه معلمان مدارس پسرانه و دخترانه به ترتیب $1/89 \pm 5/91$ و $2/79 \pm 10/18$ و خشم صفت در معلمان مدارس پسرانه و دخترانه به ترتیب $15/74 \pm 3/93$ و $16/44 \pm 4/24$ می باشد. این نتایج با مطالعه Lindqvist و همکارانش که در سال ۲۰۰۳ در سوئد انجام شد و نشان داد که میانگین خلق و خوی واکنش خشمگینانه معلمان مدارس به ترتیب $5/80 \pm 1/90$ و $7 \pm 1/90$ است، در واکنش خشمگینانه در تضاد است و واکنش خشمگینانه معلمان شهر سئندج میزان بالاتری را نشان داد (۲۳). مطالعه Khodayarifard در سال ۲۰۰۷ در ایران نشان داد که خشم صفت در معلمان مدارس پسرانه و دخترانه به ترتیب $20/24 \pm 4/95$ ، $19/85 \pm 5/2$ بود، که با مطالعه حاضر در تضاد است و خشم صفت مطالعه خدایاری فرد که جمعیت هدف آن دانشجویان دانشگاه تهران بود از مطالعه حاضر بالاتر می باشد. خشم در مناطق مختلف به دلیل تفاوت های فرهنگی، اجتماعی و سطح طبقاتی می تواند متفاوت باشد (۲۴). به نظر می رسد که در هر منطقه جغرافیایی باید عواملی که باعث خشم می شوند به صورت مجزا مورد مطالعه قرار گیرند.

طبق مطالعه حاضر خلق و خوی واکنش خشمگینانه معلمان مدارس دخترانه که بالاترین میانگین خرده مقیاس های خشم صفت را بخود اختصاص داده است به

ترتیب دارای تعداد ۲ معلم مرد و ۱۴۲ معلم زن می باشد، که نشان دهنده بالا بودن خشم صفت معلمان زن دارد. طبق مطالعه Atkinson و هیلگارد در سال ۲۰۱۳ بیان داشتند که هیجان خشم در مردان بیشتر به چشم می خورد (۲۵). مطالعه Archer در سال ۲۰۰۴ که مطالعه مروری خشم در سنین مختلف بود و همچنین مطالعه Zahedi far و همکارش در سال ۲۰۰۰ در شهر اهواز نشان دادند، از لحاظ خشم تفاوت معنی داری بین دو جنس ندارد، تضاد بین نتایج را با مطالعه حاضر نشان می دهد (۲۵، ۲۶). به نظر می رسد لازم است پژوهش های آینده برای یافتن تبیینی برای این یافته های خلاف انتظار، تلاش کند.

خشم معلمان با سابقه خدمت آنان ارتباط معناداری داشت. مطالعه Damavandi و همکارش در سال ۲۰۱۳ که در ایران انجام شد و نشان داد که سابقه خدمت با توانمندی شغلی که مدیریت خشم نیز جزئی از آن است، هیچ گونه ارتباطی ندارد، در تضاد است (۲۷). به نظر می رسد که لازم است تمامی متغیرهایی که با خشم مرتبط اند به صورت مجزا مورد بررسی قرار گیرند (۲۸).

تحلیل داده ها نشان داد که ارتباطی بین خشم صفت مدارس پسرانه و دخترانه وجود. نتایج مطالعات Khodayarifard و همکارانش در سال ۲۰۰۷ در ایران نیز با مطالعه حاضر سازگار است (۲۱).

Reference

1. Bazargan Z, Sadeghi N, Gholam Ali Lavasani M. The study of verbal violence in schools in Tehran : Comparison of students and teachers. J Psy Edu Sci. 2003;33(1):1-28.
2. Memari D, Zolorodi M. Anger management in the Karim Quran. J Siraj Munir. 2015;2(18):115-36.

3. Rahimi shamad abadi S, Agha mohamadiyan sher baf H, Modares ghorvi M, Kavoshki H. Effectiveness of cognitive-behavioral group therapy in reducing anger with header. *J Forensic Med.* 2014;20(2):37-45.
4. Soltani M, Sadeghi T. Emotional imagery (anger and fear) in Saadi Gardens relying on psychology topics. *J stylistic order and Nsrfarsy.* 2011;5(1):329-50.
5. Zangeneh S, Malek poor M, Abedi MR. Impact on the control of maternal aggression and anger management skills in deaf elementary school students. *J Soci Psychol.* 2010;5(14):81-94. (Persian)
6. Levitt JM, Saka N, Roamanelli LH, Hoagwood K. Early identification mental health problem in schools. *J School Psychol.* 2007;45:163-91.
7. Sahenk S. Characteristics of the headmasters, teachers and students in an effective school. *Procedia Soc and Behav Sci.* 2010;2:4298-304.
8. Fischer A. Gender and emotion: Social psychological perspectives. Cambridge University Press; 2000.
9. Kinney TA, Smith BA, Donzella B. The influence of sex, gender, self-discrepancies, and self-awareness on anger and verbal aggressiveness among US college students. *The Journal of Social Psychology.* 2001;141(2):245-75.
10. Maddi SR, Brow M, Khoshaba DM, Vaitkus M. Relationship of hardiness and religiousness to depression and anger. *Consult Psychol J: Practice and Research.* 2006;58(3):148.
11. Bettencourt B, Talley A, Benjamin AJ, Valentine J. Personality and aggressive behavior under provoking and neutral conditions: a meta-analytic review. *J Psychol bulletin.* 2006;132(5):751.
12. Brackett MA, Mayer JD, Warner RM. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *J Personal and Individu Diff.* 2004;36(6):1387-402.
13. Sharma MK, Marimuthu P. Prevalence and psychosocial factors of aggression among youth. *Indian J psychol med.* 2014;36(1):48.
14. Shokoohi-Yekta M, Akbari-Zardkhaneh S, Ghahvehchi-Hosseini f. The effects of teaching problem solving and anger management on educational methods and mental health of preschool teachers. *J school psychol.* 2014;2(4):98-117.
15. Ghadimi Moghadam Mm, Hoseini Tabatabaei F. Prevalence of Burnout Syndrome and its Relationship with Gender, Education Level, Job Classification, and Geographical Location among Teachers and Employees of the Education Organization. *J Psychol Research.* 2006;9(1,2):56-73.
16. Painuly N, Sharan P, Mattoo S. Relationship of anger and anger attacks with depression: a brief review. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci.* 2005;255(4):215-22.
17. Fraguas RJ, Losifescu D, Bankier B. Major depressive disorder with anger attacks and cardiovascular risk factors. *Int J Psychiatry Med.* 2007;37:99-111.
18. Terasaki DJ, Gelaye B, Berhane Y, Williams MA. Anger expression, violent behavior, and symptoms of depression among male college students in Ethiopia. *BMC public health.* 2009 12;9(1):1.
19. De Azevedo FB, Wang Y-P, Carvalho Goulart A, Andrade Lotufo P, Martins Benseñor I. Application of the Spielberger's State-Trait Anger Expression Inventory in clinical patients. *J Arq Neuropsiquiatr.* 2010;68(2):231-4.
20. Amin Shokravi F, Memarian R, Hajizadeh E, Moshki M. The roll of Enhancing self esteem educational program on self -esteem promotion of the girl students in Tehran Primary School. *J Knowledge Horizon.* 2007;13(4):74-81.
21. Khodayarifard M, Gholamali Lavasan M, Akbari Zardkhaneh S, Liaghat S. Psychometric Properties of Spielberger's State-Trait Anger Expression Inventory-2 among of Iranian students. *J Rehabilitation.* 2007;11(1):47-56. (persian)

22. Sinclair JS. Exploration of state and trait anger, anger expression, and perfectionism in collegiate springboard divers. Under the Direction of Daniel R. Czech ed. B.A. SIU-C, 2003 editor. Georgia Southern University: Electronic Theses & Dissertations. Paper 90.; 2005.
23. Lindqvist JK, Dåderman AM, Hellström Å. Swedish adaptations of the novaco anger scale-1998, the provocation inventory, and the state-trait anger expression inventory-2. *SBP*. 2003;31(8):773-88.
24. Torshizi M, Saadatjoo SA. Aggressiveness and the related issue in secondary school students in Birjand. *J Birjand Unif Med Sci*. 2012;9(4):355-63.
25. Atkinson RL, Hylgard E. Atkinson psychology and Hylgard. meisami, farhad mansouri rad, abdolreze ed. 15, editor. Tehran: arjmand; 2013.
26. Zahedi far S, Najariyan B, Shekar kan H. Develop and validate a scale to measure aggression. *J Edu Psychol*. 2000;3(7):73-102. (persian)
27. Damavandi majid E, Elzami E. Examine the relationship between in-service training , work experience and educational empowerment of women teachers. *J Techno Edu*. 2013;7(3):229-38.
28. Norbakhsh M, Mirnaderi AA. Examine the relationship between organizational climate and job satisfaction in middle school physical education teachers in Ahvaz. *J Olympic*. 2005;13(1):7-18.

Original paper

Evaluation of trait anger elementary school teachers in Sanandaj city

Yousefi F¹, Azadi N², Taymoori P³, Khasi B^{4*}

1- Assistant Professors, Department of Psychiatry, Medicine Faculty, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

2- Assistant Professors, Department of Biostatistics and Epidemiology, Medicine Faculty, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

3- Associate Professors, Department of Health, Health Faculty, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran.

4- Student Research Committee, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran (Corresponding author). Email: bitakhasi@gmail.com

Abstract

Background and Aim: Excitements are the basic psychological approaches. The probability of using neurotic mechanisms in stressful occasions increases if excitement information doesn't be received properly. Anger is also an innate excitement in all and it is important to know and control it. The purpose of the study is evaluating Sanandaj teacher's anger excitement and comparing it in different segregated schools (males and females).

Materials and Methods: The current study is descriptive. The sample population is 283 teachers teaching in male and female elementary schools. The data was gathered using anger quality Spilburger 2 state questionnaire in a random way. The data was analyzed using SPSS18 and R software.

Results: The highest anger temper subscale with a mean of 6.25 ± 2.64 and anger reaction with a mean of 11.62 ± 2.82 belonged to girl's fourth grade elementary school. Also based on the results there is meaningful relation between gender and record of service of teachers with anger ($p < 0.01$). Meaningful relations among anger quality subscales were observed ($p < 0.01$).

Conclusion: Anger quality is one of the anger subscales and has a great effect on its eruption. The results indicated the high level of anger quality especially anger reactions. That is necessary that the principles pay a special attention to the anger management in the society and the teachers are at the center of focus at the pick of the pyramid.

Key words; Anger quality, Teachers, Elementary school